

DV09

CSAGA
CMRC

DEZA
DDC
DSC
SDC
COSUDE

DV-09

Bạo lực gia đình: Sự thay đổi ở Việt Nam

Kết quả và khuyến nghị
từ một dự án của UNFPA/SDC

Magali Romedenne
Vũ Mạnh Lợi

HÀ NỘI - 2006

E-06-m

~~DV 10~~

NỘI DUNG

MỤC ĐÍCH CỦA TÀI LIỆU	3
GIỚI THIỆU	5
1. BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI LÀ GÌ?	7
2. BẠO LỰC BẠN TÌNH	10
3. TÌNH HÌNH Ở VIỆT NAM VÀ CÁC ĐỊA BÀN DỰ ÁN UNFPA/SDC	12
4. HẬU QUẢ CỦA BẠO LỰC BẠN TÌNH	17
5. CÁC KẾT QUẢ CỦA DỰ ÁN	20
6. BÀI HỌC KINH NGHIỆM	24
7. NHỮNG KHUYẾN NGHỊ	25
8. KẾT LUẬN	29
TÀI LIỆU THAM KHẢO	31

Số lượng in 10.000 cuốn, khổ 12x20(cm). Theo giấy phép xuất bản số 310/GP - CXB ngày 7/11/2006 của cục xuất bản. In tại Công ty In và Thương mại Thái Hà (0912.362 222). In xong và nộp lưu chiểu tháng 11/2006.

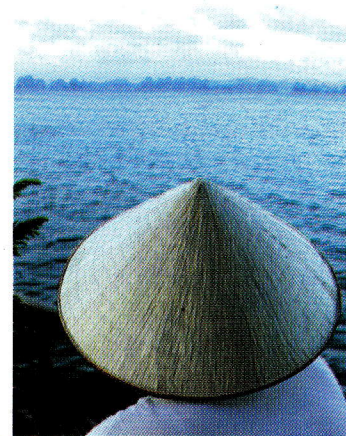
MỤC ĐÍCH CỦA TÀI LIỆU

Năm 2003, Quỹ Dân số Liên Hợp Quốc (UNFPA) và Cơ quan Hợp tác Phát triển của Thụy Sĩ (SDC) đã quyết định hỗ trợ một số cơ quan trung ương nhằm tăng cường phòng chống - bạo lực gia đình (BLGD) và thử nghiệm các mô hình can thiệp được lựa chọn tại ba địa bàn. Các đối tác thực hiện dự án là Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Ủy Ban Dân số Gia đình và Trẻ em (UB DS GD và TE), Ủy Ban các Vấn đề Xã hội của Quốc hội, Bộ Y tế và Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam (Hội LHPN VN).

Một loạt các hoạt động tuyên truyền vận động nhằm nâng cao nhận thức và tạo sự đồng thuận được tiến hành ở cả cấp trung ương và cấp tỉnh cho các đại biểu quốc hội, các đại biểu dân cử, các cán bộ chủ chốt của Đảng và Chính phủ và các phóng viên báo chí. Tiếp theo, các hoạt động truyền thông thay đổi hành vi cho quần chúng nhân dân được tổ chức thông qua các mạng lưới sẵn có của các cơ quan Chính phủ, các tổ chức quần chúng và các tổ chức phi chính phủ trong nước. Các nhà cung cấp dịch vụ y tế, trong đó có các bác sỹ, y tá và các nữ hộ sinh ở tất cả các cấp, được cung cấp kiến thức về bình đẳng giới trong gia đình, đặc biệt về BLGD, và được đào tạo về cách tư vấn và chăm sóc phù hợp cho nạn nhân bị bạo lực.

Mục đích của tài liệu này nhằm cung cấp một số kết

luận và khuyến nghị góp phần phòng chống BLGD ở Việt Nam đặc biệt trong các chương trình dân số - sức khoẻ sinh sản. Tài liệu này trước hết sẽ giới thiệu phương pháp tiếp cận theo vòng đời đối với bạo lực trên cơ sở giới, trong đó tập trung vào hình thức bạo lực gia đình phổ biến nhất - bạo hành do chồng gây ra đối với vợ hay giữa những người bạn tình. Tiếp theo là tài liệu giới thiệu các kết quả ban đầu của dự án và những khuyến nghị.

GIỚI THIỆU

Bạo lực trên cơ sở Giới là hiện tượng phức tạp, mang tính toàn cầu và có thể là một loại vi phạm quyền con người phổ biến nhất. Phụ nữ bị đánh, lăng mạ, sỉ nhục, đe dọa và lạm dụng tình dục hàng ngày. Ước tính cứ ba phụ nữ thì có một người bị đánh, cưỡng bức tình dục hoặc lạm dụng trong cuộc đời, thường bởi một thành viên gia đình hoặc một người mà người phụ nữ đó quen biết. Trên thế giới, vấn đề này ngày càng được người ta nhìn nhận một cách nghiêm túc. Các tổ chức quốc tế, các nhà hoạch định chính sách, những người cung cấp dịch vụ, các nhóm phụ nữ và các mạng lưới của nam giới ngày càng lên tiếng nhiều hơn nhằm chống lại bạo lực trên cơ sở giới. Đã có sự thay đổi trong cách suy nghĩ và người ta ngày càng thừa nhận rằng bạo lực đối với phụ nữ là vấn đề sức khỏe cộng đồng cần được quan tâm hàng đầu, có liên quan đến các khía cạnh luật pháp, xã hội, văn hoá, kinh tế và tâm lý.

Cho đến gần đây, bạo lực trên cơ sở giới vẫn được coi là một vấn đề riêng tư và nhạy cảm ở Việt Nam. Tuy nhiên, trong Chiến lược Toàn diện về Tăng trưởng và Xóa đói giảm nghèo của Việt Nam² (CLDĐTXXĐGN, 2002) thì bất bình đẳng giới và BLGD được xem là những cản trở đối với sự phát triển. Mục tiêu Phát triển của Việt Nam trong Tuyên bố Thiên niên kỷ là nhằm giảm khả năng dễ bị tổn thương của phụ nữ đối với BLGD. Pháp lệnh Dân số (năm 2003) lên án việc dùng vũ lực ngăn cản hoặc ép buộc sử dụng các biện pháp kế hoạch hoá gia đình. Pháp lệnh cũng cấm việc nạo hút thai vì mục đích lựa chọn giới tính. Tháng 7/2004, Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định số 130/2004/QĐ-TTg phê duyệt Kế hoạch Hành động Quốc gia (KHHĐQG) của Việt Nam giai đoạn 2004-2010 về phòng chống buôn bán phụ nữ và trẻ em. Kế hoạch này đã phân định vai trò và trách nhiệm cho một số bộ và tổ chức đoàn thể chính. Tháng 5/2005, Thủ tướng đã ký Quyết định số 106/2005/QĐ TTg phê duyệt Chiến lược về Gia đình của Việt Nam, chiến lược này đã đưa ra mục tiêu giảm mạnh BLGD. Quốc hội Việt Nam cũng đã đưa việc xây dựng Luật phòng chống BLGD vào chương trình xây dựng luật năm 2006. Nỗ lực mới nhất này thể hiện quyết tâm của Chính phủ trong việc phòng chống BLGD.

Mặc dù các nhà hoạch định chính sách trung ương và các nhà lãnh đạo cấp cao nhất của Chính phủ ngày càng quan tâm hơn đến việc phòng chống nạn bạo lực trên cơ sở giới nhưng vấn đề này vẫn chưa nằm trong chương trình nghị sự về phát triển của các cấp thấp hơn và phần lớn không được quán chúng nhân dân để ý đến.

I. BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI LÀ GÌ?

Tháng 12/1993, Đại hội đồng Liên Hợp Quốc đã thông qua bản Tuyên ngôn về Xóa bỏ Bạo lực đối với Phụ nữ và đã đưa ra định nghĩa: Bạo lực đối với phụ nữ là:

“Bất kỳ một hành động bạo lực dựa trên cơ sở giới nào dẫn đến, hoặc có khả năng dẫn đến, những tổn hại về thân thể, tình dục hay tâm lý hay những đau khổ của phụ nữ, bao gồm cả sự đe dọa có những hành động như vậy, sự cưỡng bức hay tước đoạt một cách tùy tiện sự tự do, dù nó xảy ra ở nơi công cộng hay trong cuộc sống riêng tư”³.

Từ đó, bạo lực trên cơ sở giới được chú ý đến mạnh mẽ trong Hội nghị Quốc tế về Dân số và Phát triển (ICPD) tổ chức tại Cai rô năm 1994, tiếp theo đó là Hội nghị Quốc tế về Phụ nữ lần thứ 4 được tổ chức tại Bắc Kinh năm 1995. Năm 1997, Ủy ban Xóa bỏ Phân biệt Đối xử đối với Phụ nữ đã xây dựng 24 khuyến nghị chung trong đó có 3 khuyến nghị (số 12, 14 và 19) là về bạo lực đối với phụ nữ.

Trên cơ sở các thoả thuận quốc tế nói trên, Quỹ Dân số Liên Hợp Quốc (UNFPA) đưa ra một định nghĩa khác toàn diện hơn như sau⁴:

“Bạo lực trên cơ sở giới là bạo lực giữa nam giới và phụ nữ, trong đó phụ nữ thường là nạn nhân và điều này bắt nguồn từ các mối quan hệ quyền lực bất bình đẳng giữa nam giới và phụ nữ. Bạo lực thường nhằm vào phụ nữ vì họ là phụ nữ, hoặc ảnh hưởng lớn đến phụ nữ. Bạo lực trên cơ sở giới bao gồm, những tổn hại về thân thể, tình dục và tâm lý (bao gồm cả sự đe dọa, gây đau khổ, cưỡng bức, và/hoặc tước đoạt sự

tự do xảy ra trong gia đình hoặc trong cộng đồng), nhưng nó không hạn chế chỉ ở những dạng này. Bạo lực trên cơ sở giới bao gồm cả bạo lực do Nhà nước gây ra hoặc bỏ qua.”

Các hình thức khác nhau của bạo lực trên cơ sở giới

Phụ nữ và trẻ em gái có thể trải qua một chuỗi dài bạo lực trong cuộc đời của họ.

Bạo lực trên cơ sở giới bắt đầu từ trước khi sinh ra và trong giai đoạn sơ sinh - nạo phá thai vì mục đích lựa chọn giới tính hoặc sẩy thai do bạo lực - tiếp tục trong thời thơ ấu, thời kỳ vị thành niên và những năm tháng của tuổi sinh sản, cũng như giai đoạn sau mãn kinh.

Dựa vào việc tổng kết các dữ liệu sẵn có về các loại bạo lực khác nhau đối với phụ nữ, Lori Heise⁵ đã trình bày tổng quan về bạo lực xảy ra trong suốt chu kỳ cuộc sống (xem Hộp 1).

Hộp 1. Bạo lực trên cơ sở giới trong suốt chu kỳ cuộc sống

Giai đoạn	Loại bạo lực hiện có
Trước khi sinh	Nạo phá thai vì mục đích lựa chọn giới tính (Trung Quốc, Ấn Độ, Cộng hòa Triều Tiên); đánh đập trong quá trình mang thai với các tác động về tình cảm và thể chất đối với phụ nữ, tác động lên kết quả sinh đẻ; mang thai ép buộc (ví dụ hiếp dâm hàng loạt trong chiến tranh).
Sơ sinh	Tục giết trẻ sơ sinh gái; lạm dụng tình cảm và thể chất; sự phân biệt trong nuôi dưỡng và chăm sóc y tế cho trẻ sơ sinh gái.
Thời thơ ấu	Tảo hôn; cắt bỏ bộ phận kích dục; lạm dụng tình dục bởi các thành viên gia đình và người lạ; sự phân biệt trong nuôi dưỡng và chăm sóc y tế cho trẻ em gái; mại dâm trẻ em.
Thời thiếu niên	Bạo lực trong quá trình hẹn hò và tán tỉnh (tạt axit ở Bangladesh, hiếp dâm trong thời gian hò hẹn ở Mỹ); tình dục ép buộc vì lý do kinh tế (các học sinh gái ở Châu Phi phải đi lại, quan hệ với “lão già bao gái” (sugar daddies) để có tiền chi trả học phí); lạm dụng tình dục ở trường học; hiếp dâm; quấy rối tình dục; mại dâm ép buộc; buôn bán phụ nữ.
Tuổi sinh sản	Ngược đãi phụ nữ bởi chồng hay bạn tình là nam giới; hiếp dâm trong hôn nhân; ngược đãi và giết người vì của hồi môn; giết bạn tình; lạm dụng về tâm lý; lạm dụng tình dục tại nơi làm việc; quấy rối tình dục; hiếp dâm; ngược đãi phụ nữ tàn tật.
Tuổi già	Ngược đãi phụ nữ góa; ngược đãi người già (ở Mỹ - quốc gia duy nhất có các dữ liệu này, chủ yếu phụ nữ cao tuổi bị lạm dụng).

Nguồn: Heise L., Pitanguy, J. và Germain, A. (1994). Bạo lực đối với Phụ nữ: Gánh nặng Sức khỏe Tiềm ẩn (The Hidden Health Burden), Các tài liệu tham luận của Ngân hàng Thế giới.